

távolság mellett lehetséges. E távolság a jelölt irányban körülbelül Sztarcsova vagy Hertelendifalva tájáig ér, de már Páncsováig nem. Oda érkeztek meg tehát Priskósék a második nap d. u. 3 óra tájon, s ott töltötték a rákövetkező napot is.

Ezután tüzetesen elbeszéli Priskós, hogy mint tárgyaltak a hunokkal, mint találkoztak magával Átillával, mint tudta az meg az előre elment Edekón közléséből, — bár eltitkolta a követség előtt — az orgyilkos szándékot, s mint küldte vissza az orgyilkosságba beavatott Vigilast egy mellé adott hun főember társaságában Kostantinápolyba az orgyilkos bérébe kialkudott aranyokért.

d) Az északi út.

A követség darab ideig egy úton halad észak felé Átillával, majd ettől elválva, három nagy folyóra talál, aztán pedig egy tóhoz érkezik. — Az itteni kaland. — A császáriak Páncsovánál ismét elérték a Dunát s innét Szakula irányában haladnak. — Az utazás napjainak számolása. — A Priskós folyói alatt a Temes, Karas, Béga és Tisza értendők. — Az átkelés módja a folyókon. — E folyók nevei és vidéke az ó- és középkori földrajzi íróknál. — Az út Titel és Mossorin felé vitt. — A Bánság e részén az utazás lehetséges volt ez időben s a középkorban. — A rómaiak, avarok, frankok s a honfoglaló magyarok is erre jártak.

(Negyedik és ötödik nap.)

A további elbeszélés így hangzik:

„Vigilas elmentével még egy nap maradván ott, tpozta után másnap az ország északibb része felé

útnak eredtünk. S miután egy ideig a barbárral (Átilálával) együtt haladtunk, egyszer csak egy más útra fordultunk, ezt parancsolván a bennünket vezető scythák; minthogy Attelas egy faluba fog térni, hol egy Eszkán nevezetű leánynyal akart egybekelni, kit, bár sok neje volt, scytha szokás szerint nejéül volt veendő. Innen sík térségen vezető úton mentünk és hajózható folyókra akadtunk, melyek közül az Istron után a Drékón, a Tigás és Tifésas voltak legnagyobbak. S ezeken faderékből vágott csolnakokon keltünk át, melyeket a barbárok szekereken hordtak a vizenyős helyeken keresztül.¹ S falunként szolgáltatnak számunkra számunkra eleséget, étel² helyett kölest, bor helyett pedig a honiasan méd nevezetű italt. Kaptak a bennünket kísérő szolgálak is kölest, kik árpából készült italt is kaptak, melyet a barbárok kámnak neveznek. Nagy útat tevén, estve felé sátort ütöttünk egy tó mellett, melynek vize iható volt s melyből szoktak inni a közel falu lakosai. S hirtelen menydörgéssel, sűrű villámlással és zápor esővel szélvész támadván, sátrunkat nemcsak fölforgatta, hanem minden készületestől a tó vizébe sodorta. Ezen égi háborun s a megesett szerencsétlenségen megijedve, elhagytuk e helyet s egymástól szétszakadoztunk, a mint mindegyikünk a sötétben és esőben erre- vagy arra fordulni jobbnak tartotta. Végre a falu kalibáihoz érkezvén (mert különböző utakon ugyan, de mind annak tartottunk) összejöttünk s nagy lármával keresgettük, a miket elvesztettünk. A zájra a scythák kilépvén, világot gerjesztendők nádat

¹ Salamon fordításában: „Részint faderekakba vájt ladikokon keltünk át rajtok, melyeket a folyó melletti lakosok szoktak használni, részint kompokon, melyeket a szomszédságban találtunk s melyeket a barbarok szekereken szállítanak magokkal és a vizenyős helyekre visznek.“

² Salamonnál: buza.

gyűjtottak, mivel tüzelni szoktak s kérdezték: mi bajunk? hogy úgy kiabálunk. S miután a velünk levő barbárok mondták, hogy a zivatar miatt závarodtunk meg, magokhoz híva, befogadtak bennünket s jó csomó nádat rakván a tűzre, meleget gerjesztettek. A falu úrnője pedig, (ki Blédás — Buda, Átilla testvére — nejeinek egyikike volt) számunkra eleséget s multságunkra szép hölgyeket küldött (mi scytha megtiszteltetés), mi azonban a hölgyeket az előttünk levő étkekből megvendégelvén, magunkat a velök mulatozástól megtartóztatuk».

Ez útvonalra nézve a történészek annyiféle, egymásnak ellentmondó magyarázatot adnak, hogy azok között az elfogulatlan olvasó nem képes eligazodni. Szerencsére, maga a Priskós szövege nem oly érthetetlen és nem oly rossz, minőnek némely történészek feltűntetni akarják, — mihelyt szorosán akarunk ahhoz alkalmazkodni. Mindenesetre, ha bár itt-ott hézagosnak látszik, ily állapotjában is többet érő és biztosabb kalauz, mint az a képzelt szöveg, melyet némely magyarázók annak helyébe állítani s az a képzeleti tartalom, melyet abba beleönteni törekszenek.

Sort tartva tehát a szövegen, Átillával együtt haladtak Priskósék s föl lehet tenni, hogy mivel az menyasszonyához sietett, gyorsan haladtok; de csak „egy ideig“, vagyis rövid ideig, mert a hun király csakhamar elvált tőlök, úgy hogy ez már nem volt társaságukban, mikor a Dunát Páncsova táján elérték. Innét mentek aztán „a sík térségén... az ország északi része felé“. Ha csakugyan „nagy utat tet-

tek“, a mint írva van, akkor a Temes keleti partjánál végig nyúló ármentes fensíkon haladva, estére Szakula vagy Idvor tájára érkezhettek, vagyis magukban még vagy 40 km. távolságot hagytak hátra.

Másnap a „hajókázható folyók“ következtek, mégpedig egymás után csekély távolságokban. Priskós a legnagyobbakat „Drékon, Tigás és Tifésás“-nak nevezi.

Nem töltjük azzal az időt, hogy rendre elősoroljuk, hogy történészeink ama három folyó neveit miként csavargatták más-más folyókra,¹ s hogy az ezeken való átkelés lehetségessé tétele végett, miket irtak Priskos szövegének hibás voltáról s a folyókon való átkelés végett egy nap helyett mint vettek fel tetszés szerinti idő megnyiséget: ennél fontosabbnak és szükségesebbnek látom egyelőre is kimutatni röviden azt, hogy az útleírás fentebbi részében nem többről, hanem csakis két napi időről van szó.

Láttuk, hogy Priskós a Dunától kezdve egyenként számlálja és különbözteti meg a napokat s

¹ A történészek eltéréseit ez a táblázat is eléggé feltünteti:

1. Desericki szerint	Drékon	= Temes vagy Maros,	Tigás	= Temes,	Tifésás	= Tisza.
2. Sinay	"	"	= Körös.	"	= Maros.	" = Tisza.
3. Budai É.	"	"	= Maros.	"	= Körös.	" = Tisza.
4. Szabó K.	"	"	= Temes.	"	= Bega.	" = Tisza.
5. Otrokocsi	"	"	= Tisza a Marossal egyesülve.	"	= Maros-Körös.	" = Tisza.
6. Révész I.	"	"	= Maros.	"	= Tisza.	" = Temes.
7. Salamon	"	"	= Karas (Fehértemplom melletti)	"	= Berzava.	" = Temes.

útleírásában mindenütt megemlíti, hogy az este hol érte őket s másnap reggel ismét mi tévők voltak. Itt „a több folyók“-nál csak annyiban van ettől a tárgyalási rendtől eltérés, hogy az Átillával való együtt utazásról azt mondja, hogy az „egy ideig“ történt. De a külön válasz után, mint ezt tüzetesen látni fogjuk, ismét visszatér a naplószerű előadási módra. Nevezetesen megemlíti a folyókon átkelés napját s estéjét (a tónál), a rá következő egész napi pihenőt, azután mondja, hogy tovább utaztak, aztán, hogy „hét napi út végeztével“ mi történt. Úgy hogy e szerint visszafelé számítva az időt, a hetedik napra esik az elindulás a tótól, hatodikra pihenés a tónál, ötödikre az átkelés a folyókon, negyedikre pedig az Átillával együtt utazás. A „hétnapi útnál“ igaz, hogy nincs megmondva az, hogy hol kezdődik a számlálás: de ezt ott, a hol a számlálás napról napra tényleg megtétetett, úgy is lehet érteni. Szerzőnk nevezetesen a dunai átkelés után kezdvén napról napra beszélni el az eseményeket, önként értendő, hogy a hét nap elseje ott volt, a hol a számlálást szerzőnk kezdette, vagyis a Dunánál, a mit Salamon F. is legvalószínűbbnek ismer el,¹ bár szellemes fejtegetéseinek más részében „csaknem bizonyos“-ra veszi, „hogy a folyók egyszersmint napi állomásokat jelölnek“ s hogy „nyilván több napig tart, míg oly sok folyón kél át a társaság“, — mi azonban

¹ Századok, i. h. 24.

a miatt válik lehetetlenné, mert akkor a hét napból nem telnék ki az utazás eddigi része, hanem ez legalább is 9-et kívánna. Mihelyst áll az, a mi világosan írva van, hogy Priskósék Atillától való elválásuk után találták elő a Dunát, s áll az, hogy északra sikságon haladtak a „többi folyók“ felé: a szövegen való erőszaktétel nélkül más útra nem lehet terelni az utasokat, csak is arra, melyet fentebb kijelöltem. S ezzel egyszersmint a rejtélyes folyókkal is rögtön tisztába jöttünk. Egy tekintet a térképre, s bárki leolvashatja róla, hogy itt a Temes, Karas, Bega és Tisza folyókról lehet csak szó, melyek felé Átilla, ki a rövidebb útat választá magának, azért kalauzoltatta az idegeket, hogy míg ezek a kerülő útakon az átkelekkel bajlódnak, az alatt ő maga időt nyersen megnyegzője megejtésére, más felől pedig, hogy a nyugot-római császár követi is megérkezhesenek, hogy ily módon a két nagy császárság követsége által kísértetve, a maga székvárosába való bevonulása annál ünnepélyesebb lehessen.

Azon a tájon, főleg Szakulától a Tiszáig, bőségben voltak a vizek, s a megnevezett folyókon kívül volt még elég számos ér és más folyó is, melyeken az átkelés csak hajón vagy csolnakon történhetett. Az idegen ez utóbbiakat is bátran „hajózható folyóknak¹ mondhatta, mert nem szük-

¹ ναυσιποροῖς ποταμοῖς, Priskós szavai (Ex historia Gothica Prisci rethoris et sophistae. Corpus Histor. Byzantinae. Velencei 1729-iki kiadás. I. 38.)

ség a hajó alatt épen csak nagy hajót képzelni, mivelhogy köz nyelven a görögök ép' úgy mint a magyarok, értettek az alatt kicsiny vízi járművet is. Nagyobb folyóknál, hol az év minden szakában mély víz volt, rendes révet tarthattak a közlekedési főbb vonalakon a hunok, mint az egy harcziás népnél máskép' nem is képzelhető. A hol ilyen rév nem volt, egyszerűen átgázolták vagy átúsztatták a vizeket, a kocsikat és a könnyesebb természetű szállítmányokat kisebb fajta csolnakokba rakták, melyeket szekéren magával hordhatott a társaság. A szekeret pedig, mint a Tisza mentén még az én gyermekkoromban is szokásban volt, rudjával előre, két ilyen csolnakba, melynek tatjait' eltávolították, emelheték bele akképen, hogy egyik csolnakba a kocsi egyik oldalán levő kerekei, a másikba a másik oldaléi jutottak s így evezhettek át velök; a kocsiból kifogott lovakat pedig vagy egyszerűen átverhették, vagy összekötve s egynek háttára ülve, úsztatva átvezethették a túlsó partra.

Arra a kérdésre, hogy a Priskós folyóinak nevei miképen illenek az általunk megjelölt vizek neveire? azzal felelünk, hogy a nevek két folyónál elég jól egybevágnak.

Mindenek előtt meg kell jegyeznünk, hogy Priskós útleírásának egy részét, épen azt, melyben a folyók is említetnek, Jornandes is átve-

¹ Így nevezik az ülő deszkákat, melyek a csolnakok és ladikok két oldalát összefoglalják.

vén,¹ ő a Priskós folyóit (Drekon, Tigas, Tifésas) így és ebben a rendben írja: „Tysias, Tibisias és Dricca“, melyeket igen nagyoknak (i n g e n s) ír.

E korból, sajnos egyetlen földrajzi művünk sincs, melyből e folyók felől tüzetesebb felvilágosítást meríthetnénk. Ptolemaios mintegy 300 évvel korábban írta nagy földrajzi művét, melyben a Danubios-on és Tibiskos-on kívül csak a Rhabon és Aluta folyók neveztetnek meg Dáciában.² Valamivel több felvilágosítást nyerhetünk a Ravennai Névtelen földiratából, mely a VII-ik században keletkezett. Ez Dácia folyóit így sorolja elő: „Tisia, Tibisia, Drica, Marisia“³ stb. E sorozatból a hírneves kiadók (Pinder és Parthey) Tisiát azonosnak veszik a Jornandes Tysias-jával⁴ és a Priskós Tigásával, vagyis a Tiszával. Tibisia-t a Jornandes Tibisiás-ával kell

¹ Jornandes, De reb. Get. XXXIV. Hugo Grotius kiadásában 660 lap.

² Tabulae Geographicae Cl. Ptolemaei Mercator kiadása 1518-ból Europae Tab. IX. (Említi a Drinos folyót is, mely a Szávába ömlik, de a mai Kolubárá-nak felel meg.)

³ Anonymus Ravennatis, Cosmographia IV. 14. Pinder és Parthey kiadása 205. l. (Ez adatot sem Révész, sem Salamon nem vették figyelembe s ezért mindketten tagadták, hogy a Drica Jornandesen kívül még valamely írónál előforduljon.)

⁴ De reb. Get. V. Jornandes más helyen Tisianusnak írja azt, s minden habozás nélkül elfogadhatjuk, hogy ugyan azt a folyót érti alatta, melyet Plinius (IV. 12., 25.) Pathissus, Ammianus Marcellinus (XVII. 13.) pedig Parthiscus néven említenek.

azonosnak vennünk, melynek Priskósnál Tifésás felel meg, s ez alatt a Temest kell értenünk, melynek ezen nevét római feliratok is igazolják.¹ A Drica, mely azonos a Jornandes Driccájával, minthogy az írók nem adnak róla tüzetesb felvilágosítást, előttünk továbbra is rejtélyes marad. Hogy ez nem a Maros, mint Révész akarja, onnét kétségtelen, hogy a Marost (Marisia) a Ravennai ettől világosan megkülönbözteti. A Ravennai kiadói és magyarázói szerint a „Drica is a Dunába szakad“, de hogy ezt közvetve is érthették, onnét bizonyos, mert ugyanazt állítják a Marosról és a Körösről (Gresia) is. Minthogy a Temes és a Tisza folyókra tévedés nem foroghat fen, s világos, hogy Priskósék ezeken által-keltek: a Drekon alatt tetszés szerint a Begát vagy a Karast vagy az Arankát (régen Harangod) érthetjük, mely utóbbiknak hajdan, mikor a vizek még eltöltve és szabályozva nem voltak, egy rendes nagy folyó tekintete volt, a miről az üres meder is tanuskodik, bár azt ma már legtöbb helyt szántják.

Még ugyan azon nap, melyen a három folyón átkeltek utazóink, estére egy tóhoz értek. Szakulától Titelig 20—23 km. lévén a távolság, mint-hogy az átkelések tetemes idővesztésekkel jártak, föltehetjük, hogy Titelről csak d. u. indulhattak tovább utasaink, s a Tisza nyugoti partján

¹ Griselininél i. m. 7. 280. és Gruter, Inscript. 448. 3. (a Pauly Raelenclopaedia-jában). Ezzel egyezik Révész is i. m.

haladva, folytathatták útjokat észak felé a Rómái-sánczok vidékén, mígnem estére a tóhoz értek, mely alatt a régi Csajkások kerületébe esett elég nagy számú, s nagy kiterjedésű tavak (a Mos-sorini-tó, a Velkabara, Csigura, Csernabara, stb.) egyike értendő. Minthogy nyár volt, s nagy utat tettek, hihető, hogy Titeltől a kitűzött irányban vagy 40 km.-t haladtak. Annak pedig, hogy nyár volt, bizonyítékai a szövegben említett „hirtelen mennydörgés és nagy zápor“ és másnapi szabadban való szárítkozáson kívül, az a körülmény, a mi később említetik, hogy a lányok, — Átillának megérkeztekor — fehér fátyolban mentek elébe, s végre az, hogy utasaink a csolnakokat szeke-rekre rakva hordták magokkal, a mi téli időben, fagyáskor vagy lágy időben, részint felesleges, részint lehetetlen lett volna.

De még egy nagy nehézséget kell elhárítanunk, melyet az Al-Tisza vidékén való utazás ellen kitűnő történészünk, Salamon állított fel. Ő t. i. a Grisellini térképére rajzolt számos mocsár és víz tekintetétől, mely a Bánság földét borította, megijedve, azt állítja, hogy Átilla korabeli utasainkra nézve lehetetlen volt arra felé a közlekedés. „Borzadás ránézni is, mi volt a Tisza és a Temes folyók mente! A Temes nem a Dunába szakad, hanem egy nagy tóba stb. A Bánság nyugoti felén nem vezethetett az út Átilla idejében.“ Az kétségtelen s minden idősebb ember emlékezik rá, hogy mielőtt a vizek szabályoztattak és csatornáztattak volna, tehát Átilla korá-

ban is, a szárazföldet sokkal több víz borította, mint napjainkban. Különösen sok vize volt és van olykor még ma is Torontál megyének, hol a föld színének igen csekély esése miatt nagyobb áradás idején a víz a Tisza medrében még ma is, akárhányszor visszafelé folyik. De itt három dolgot kell megjegyeznünk. Első az, hogy az itteni vizek nagyobb része tavaszi kiöntés volt, mely nyárára visszahúzódott a folyókba, vagy kiszáradt. Másik, hogy, a mint a talaj földtani alkata igazolja, e vizek nem voltak olyan mélyek, hogy rajtok alkalmas helyeken, gyalog, lóháton vagy kocsin átgázolni vagy az itt-ott huzott töltéseken keresztülhatolni ne lehetett volna,¹ — csak ismerniök kellett az embereknek e tájakat, s épen e végből adattak Priskósék mellé a hun kalauzok. Egyébiránt tudvalevő dolog, hogy a szabályozás előtti töltések néhol mértföldnyi távolságban is elnyultak a vizekbe s a száraz földek közti összeköttetést, úgy a hogy ezek is elősegítették. A harmadik dolog pedig, hogy a húnok, valamint utódaik az avarok, s mint a legtöbb víz mellett élő nép ma is, ügyesek voltak a vizen való járásban, az úszásban és átkelésben, s ebbeli dolgaikat gyorsan és fenakadás nélkül tudták végezni. Bár mennyi víz volt légyen is tehát a Bánság e részében, a közlekedés ott azért nem akadt fen, a mint hogy a vizek, a törté-

¹ A régi vizeket Ortway is sekélyeknek mondja. Magy. orsz. régi vízrajza II. könyv 334.

nelem tanusága szerint, a közlekedést inkább elősegíteni, mint elzárni vannak hivatva. Már Átilla előtt is voltak itt nagy számban gyarmataik és telepeik a barbároknek és a rómaiaknak.¹ N.-Becsikereken különösen — habár a város mellett még XVI. századi térképek szerint is egy ropant nagy tó létezett — sok ezer db. római pénz, római téglák, edények és igen nagy alapfalak nyomai találtattak. Képzelné sem lehet, hogy e telepek egymással ne közlekedtek volna, főleg a rómaiak korában, a kik a hol megtelepedtek, egyszersmind utakat is építettek. A Tisza nyugoti partján hasonló viszonyok léteztek. Titel s ezzel szemben a rómaiak Rittiuma, a régiség leletek és a római írók feljegyzései szerint az ó-korban nevezetesek voltak. A „Római-sánczok“ nagyobb része is fenállott már e korszakban. Képzelmű-e, hogy oly nagyszerű védművet oly helyre építettek volna, hová közlekedési vonalak nem vezettek? De egyenes adataink is vannak arra nézve a középkorból, hogy ezen a tájon egész hadseregek közlekedtek. Theofilaktos Symokattaugyanis Maurítios byzanci császár hadvezérének, a kit szintén Priskosnak hitták, hadműveleteit az avarok ellen a 600. évről leírván, elmondja, hogy mint erőszakolta ki a görög hadvezér Viminácziumnál a dunai átkelést, mint verte le az avar

¹ Erre nézve í. Milleker, Délmagy. őskori régiség leletek, Temesvár 1891. Milecz, Délmagyarország tört. és rég. emlékeinek leírása, Bárány, Torontál megye hajdانا és a Délmagy. orsz. tört. értesítő.

khagán seregeit a Duna északi partján, mint szorította bele egy mocsárba az avar csapatokat s ezek élén a khán négy fiát, hol azok el is veszttek, mint menekült maga a khán a halálos veszedelem elől a Tisza (Tissos) folyón át s mint üldözte őt Priskós még a folyón túl is, melyhez nem messze volt Átilla lakása, hol a khán székelte, s mint bukkantak a folyó tulsó partján három gepida falura stb.¹ Egy pár századdal később, midőn Nagy Károly fia, Pipin szintén az avarok ellen indult, ez is épen e tájon kergette át őket a Tiszán. Ugyan ő, Grisellini szerint, Titellel szemben várat, Francavilla, készített, melyről a vidék Frankohorionnak neveztetett. Grisellini e várat a mai Baranda (a Temes keleti partján, Szakulához 8—10 km.) vidékére teszi, hol a későbbi Torontál vára épült volna.² — Béla király Névtelenje³ szintén nem riadt meg a torontáli vizektől, hanem a hon foglалó Árpád vezéreit Csepel-szigetéből kiindítva Kenezsnánál (Ó-Kanizsa) szállítja át a Tiszán és Seztüregnél (Csősztelek,⁴ a Bega egyik mellékfolyója N.-Beckerektől

¹ Theofilaktos VIII. 2. 3. (Megvan a Corpus Hist. Byzantiae című nagy gyűjteményben, Velencei, 1729. kiadás III. 275—277. l.). (Kivonatolás Thierrynél is i. m. II. 232.).

² Grisellini, Gesch. d. Tem. Banat's. Függetlenségében a térkép.

³ XLIV-dik fejezet.

⁴ Az itteni halomban őskori sírkamrák fedeztettek fel. Arch. Ért. XIV. 217.

észak-keletre) mocsár borította vidéken megpihentetvén, a Maros-Bega között így hódoltatja meg. Majd dél felé fordítva a fővényesi-révnél (Tomasovács) átvezeti a Temesen s a tulsó partra gyülekezett benszülötteket (bolgárok és pecsenegek, Glád vezérlete alatt) velök megvereti. Glád ekkor gyorsan menekül Keve (Kubin) várába, de az üldöző magyarok előtt néhány napi ostrom után meghódol.

Ez adatok meggondolása után kétség nem lehet többé ezen vidék járhatósága felől, a menyiben azok világosan bizonyítják, hogy azon vidéken, melyen szerintünk Theodosios császár követsége haladt, az előtt is, azután is emberek laktak, közlekedtek s egész hadseregek mozogtak, sőt, hogy az avar khagán Kubintól és az Al-Dunától ép' azon az úton vonult haza Átilla egykori székhelye felé, melyen mi is vezetjük Priskósékat.

e) Ujra találkozás Átillával.

A követség üdvözli Buda özvegyét s bevárja Átillát, kivel Czernabara táján ismét találkozik.

(Hatodik és hetedik nap.)

«A kalibákban meghálván, virádtával podgyászaink kereséséhez fogtunk s azokat részint azon helyen, hol előtte való nap megtelepedtünk, részint a tó partján, részint magában a vízben mind megtaláltuk és összeszedtük. S azt az egész napot a szárítgatással a faluban töltöttük, mert a zivatar megszűnt s a nap